

kiego o życiu zakonnym w obecnym czasie, z zasadami, zaczerpniętymi z pism św. Bazylego, wskazują na niegasnącą aktualność oraz wpływ jego geniuszu w przeciągu długich stuleci, a nawet tysiącleci na życie zakonne w Kościele Chrystusowym.

O. Borys Jan Bałyk OSBM

ENCYKLIKI I LISTY PAPIESKIE O OJCACH KOŚCIOŁA I ICH NAUCE

Wydawcy dzieł Ojców Kościoła z poprzednich wieków /XVI-XVIII w./ mieli dobry zwyczaj poprzedzania tekstów świadectwami różnych autorytetów, przede wszystkim patrystycznych, o ich życiu i nauce. W znacznie skromniejszej mierze lub wcale tego nie czynią wydawcy dzisiejsi. A szkoda, bo jest rzeczą niezmiernie interesującą poznanie tego, co o Ojcach myśleli ludzie im współcześni i uczeni następnych wieków. Migne, wydawca monumentalnej serii Patrologia Graeca i Patrologia Latina, przedrukował te dawne opinie, zwłaszcza przy Ojcach opracowanych przez niedoścignionych Mauryków.

Na przestrzeni ostatnich mniej więcej stu lat utarł się inny pożyteczny zwyczaj, a mianowicie, zabierania głosu przez papieży w formie encyklik, listów albo przemówień z okazji rocznic Ojców Kościoła lub jakiegoś większej wagi wydarzenia z historii Kościoła starożytnego, np. soboru. Dokumenty te nie są tylko okolicznościowym hołdem dla wielkich postaci minionych wieków, lecz miarodajną wskazówką, jak dziś patrzą na Ojców najwyższe czynniki kościelne, jak oceniają ich

pisma, co odczytują z dawnych wydarzeń. Reasumując, starają się spojrzeć na wczesne chrześcijaństwo z perspektywy wieków i dostrzec w nich myśli bynajmniej nie przebrzmiałe, lecz żywe i aktualne oraz ukazać istotę ich aktualności, a także wartość dla dzisiejszego czytelnika. Papieskie orędzia idą po linii dzisiejszych apeli o powrót do źródeł. Nawołują za Wincentym z Lerynu do lektury Ojców, "którzy - każdy w swoim czasie i miejscu - przez wytrwanie w jedności obcowania i wiary stali się miarodajnymi nauczycielami. Za prawdziwą i katolicką naukę trzeba uznać bez żadnych wątpliwości to, czego się ci Ojcowie jednoznacznie i jedno-myślnie trzymali"¹. Te idee teologa z V w. odbiły się donośnym echem na Soborze Watykańskim II. Wypowiedzi o Ojcach Kościoła nie są tylko okazym wykładem akademickim, lecz próbą przybliżenia nam Ojców i ukazania ich nie jako szacownych mumii dawnych czasów, ale jako "Ojców żywych" - a posługując się tytułem uroczych i inteligentnych tomików troskliwie wypieszczonych przez ks. Marka Starowieyskiego - Ojców mówiących do nas w XX wieku.

I wreszcie orędzia papieskie korzystając z rocznic Ojców poruszają często najbardziej palące zagadnienia chwili i problemy obecnie dyskutowane w Kościele i w tym świetle ukazują nieprzemijającą aktualność głosów dochodzących do nas znad kolebki chrześcijaństwa. Niejeden raz wydobywają z pism Ojców takie idee, jakich trudno by szukać w akademickich podręcznikach czy nawet w monografiach. Stwierdzają tym samym, że w pismach Ojców tkwią wielkie bogactwa, często przez nas nie uświadamiane. Warto więc zapoznać się z dokumentami

1 Wincenty z Lerynu, Commonitorium 41, POK 8, 58-59.

Stolicy Świętej, które pomogą nam w nowym świetle odczytywać nieśmiertelne pomniki chrześcijańskiej starożytności.

Na koniec jedna uwaga. Do niedawna istniał ustalony i mocno zakorzeniony zwyczaj kościelny obchodu pamięci Świętych tylko w dniu ich śmierci, nigdy w dniu urodzin. Dies natalis, albo natale, to urodziny dla nieba, czyli śmierć. Od tej zasady liturgia zna tylko trzy wyjątki: Narodzenie Jezusa /25 III/, Narodzenie NMP /8 IX/ i Narodzenie św. Jana Chrzciciela /24 VI/. Nie kto inny, tylko św. Augustyn podkreślał z naciskiem: "Natalis dies carnis nulli prophetarum, nulli patriarcharum, nemini apostolorum celebravit ecclesia, solos duos natales celebrat, huius et Christi" /Dnia urodzin w ciebie żadnego proroka, żadnego patriarchy, żadnego apostoła Kościół nie obchodził, obchodzi urodziny tylko tych dwóch, tego /= św. Jan Chrzciciela/i Chrystusa"/². Trzeba tu wtrącić marginesowo uwagę, że za czasów św. Augustyna Kościół afrykański nie obchodził żadnego święta maryjnego. Uroczystość Narodzenia NMP pojawia się na Zachodzie dopiero w VII w. i przyszło tam z Bizancjum. Po tym nawiasie wracam do wątku. Otóż rocznica św. Augustyna, orędownika i stróża tradycji, stała się okazją by przełamać wiekowe tradycje. Papież Pius XII na prośbę zakonu augustianów ogłosił list okolicznościowy w 1954 r. na 1600-lecie urodzin św. Augustyna rozpoczynając go słowami: "Aczkolwiek nie ma w Kościele zwyczaju - na co zwrócił uwagę już św. Augustyn - aby obchodzić doczesne urodziny Świętych niebieskich /z wyjątkiem Świętej Matki, Jezusa Chrystusa i św. Jana Chrzciciela, jego poprzednika/, to jednak wybitna świętość biskupa Hippony oraz blask jego ludzkiej i bos-

kiej mądrości jest tak dalekosiężny, iż 1600-setna rocznica jego urodzin nie może być pominięta zupełnym milczeniem³. A więc *alea iacta est!* Toteż gdy ostatnio /1980/ przypadła rocznica urodzin św. Benedykta, problem się już nie pojawił i z rąk Jana Pawła II otrzymaliśmy kilka dokumentów z nią związanych /niżej nr 18-22/.

Podaję niżej w miarę pełny - *quantum humana fragilitas facere sinit* - wykaz rocznicowych dokumentów papieskich, związanych z rocznicami Ojców, soborów i innych wydarzeń z chrześcijańskiej starożytności. Podzieliłem go na dwie części: pierwszą traktującą o Ojcach Kościoła, drugą zaś o ich nauce oraz o innych rocznicach.

Wykaz pierwszej części ułożony jest alfabetycznie według imion Ojców, drugiej natomiast według haseł rzeczowych.

I

OJCOWIE KOŚCIOŁA

1. Św. ANTONI PUSTELNIK /+356/. 1600-lecie śmierci. List Piusa XII do generałów wschodnich gałęzi zakonu św. Antoniego z dnia 31 V 1956, AAS 48/1956/567-569. Treść: Antoni jako twórca eremityzmu, współzyciowiec św. Atanazego w walce z arianizmem. Decydujący wpływ życiorysu św. Antoniego Pustelnika autorstwa św. Atanazego na nawrócenie św. Augustyna. Przekład polski A. Bobera w rękopisie.

2. Św. AMBROŻY /+397/. List Pawła VI do kard. Colombo

3 List Apostolski na 1600-lecie urodzin św. Augustyna. AAS 46/1954/ 513.

w 1600-lecie sakry biskupiej św. Ambrożego z dnia 3 XII 1973, AAS 65/1973/ 647-649. Okolicznościową przemowę papieża na zakończenie obchodzonego jubileuszu w dniu 8 XII 1974 zamieszcza OsRom 114/1974/ nr 283, 1-2. Treść: Św. Ambroży mistrzem życia chrześcijańskiego.

3. Św. ATANAZY /+373/. Przemówienie Pawła VI w bazylice watykańskiej podczas uroczystości jubileuszowych w 1600-lecie jego śmierci w dniu 6 V 1973, AAS 65/1973/ 316-319; OsRom 113/1973/ nr 104, 1-2. Treść: Bóstwo Chrystusa centralnym motywem całego nauczania św. Atanazego. Przekład polski S. Longosza w rękopisie.

4. Św. AUGUSTYN /+430/. 1500-lecie śmierci. Encyklika Piusa XI "Ad salutem" z dnia 20 IV 1930, AAS 22/1930/ 201-234. Treść: Augustyn mężem opatrnościowym dla Kościoła i jego pochwała w wypowiedziach papieży. Wyższość autorytetu Kościoła nad autorytetem Augustyna. Wybrane, aktualne aspekty jego nauki: cel ostateczny, Bóg w Trójcy jedyny, Państwo Boże, łaska Boża i wolność woli, wytrwanie, małżeństwo. Przekład polski anonimowy: Encyklika Jego Świątobliwości Piusa XI do Braci, Patriarchów, Prymasów, Arcybiskupów, Biskupów, Ordynariuszy, żyjących w zgodzie i jedności ze Stolicą Apostolską o świętym Augustynie biskupie hipponenkim i Doktorze Kościoła na 1500-letnią rocznicę jego śmierci, Warszawa 1930, 63.

5. Św. AUGUSTYN /+430/. 1600-lecie urodzin. List Piusa XII do generałów zakonów augustiańskich z dnia 25 VII 1954. AAS 46/1954/ 513-517. Treść: Wielkość św. Augustyna. Augustyn wzorem dla dzisiejszego człowieka, zwłaszcza niewierzącego i szuka-

jącego prawdy. Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

6. Św.AUGUSTYN /+430/. Przemówienie Pawła VI na otwarciu Instytutu Patrystycznego "Augustynianum" w Rzymie z dnia 4 V 1970. AAS 62/1970/ 423-427, OsRom 90/1970/ nr 103,1-2.

Treść: Ojcowie Kościoła świadkami wiary; Studium Ojców Kościoła pomocą dla posoborowej odnowy teologicznej. Znaczenie św.Augustyna dla teologii. Przekład polski S.Longosza w rękopisie.

7. Św.AUGUSTYN /+430/. Przemówienie Pawła VI do kapituły generalnej zakonu augustianów z dnia 20 IX 1971. AAS 63/1971/ 751-754. Treść: Zasługi zakonu na polu wydawnictw i tłumaczeń dzieł św.Augustyna. Zachęta do wcielania w życie zakonne zasad św.Augustyna, m.in. modlitwy prywatnej. Gratulacje dla Instytutu Patrystycznego "Augustinianum" i życzenia jego pomyślnego rozwoju.

8. Św.BAZYLI WIELKI /+379/. List Apostolski Papieża Jana Pawła II "Patres Ecclesiae" na 1600-lecie śmierci świętego Bazylego z dnia 2 I 1980. AAS 72/1980/ 5-23/. Treść: Ojcowie budowniczymi Kościoła. Życie i posługiwanie św.Bazylego oraz jego nauka i zasługi. Przekład polski anonimowy: OsRom /wyd.pol./ 1980, nr 3,14-16. Omówienie dokumentu: ks.M.Starowieyski, Patres Ecclesiae, TP 34/1980/ nr 12,3.

9. Św.BEDA WIELEBNY /+735/. Dekret Leona XIII nadający Bedzie tytuł Doktora Kościoła z dnia 13 XI 1899. Acta Leonis XIII, vol. XIX, Romae 1900, 242-244. Treść: Ogłoszenie Bedy Doktorem Kościoła na prośbę bpów, zwłaszcza angielskich z przypomnieniem słów św.Roberta Bellarmina SJ: "Jak Jan z Damaszku Wschód, tak Beda Zachód swoją mądrością oświecił".

10. Św. BEDA WIELEBNY /+735/. 1200-lecie śmierci. List Piusa XI do Episkopatu Anglii i do opata prymasa zakonu Benedyktynów z dnia 27 V 1935. AAS 27/1935/ 407-408. Treść: Beda jako najwybitniejszy człowiek swoich czasów. Wezwanie do jedności. - Przekład polski: A. Bober, Studia i teksty patrystyczne, Kraków 1966, 113-115.
11. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. 1400-lecie śmierci. Encyklika Piusa XII "Fulgens radiatur" z dnia 21 III 1947. AAS 39/1947/ 137-155. Treść: Zasługi św. Benedykta jako zakonodawcy i znaczenie jego Reguły w przeszłości i obecnie. - Przekład polski OO. Benedyktynów z Tyńca w: A. Bober, jak wyżej, 150-160.
12. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Homilia Piusa XII w bazylice patriarchalnej św. Pawła za murami w 1400-lecie jego śmierci z dnia 18 IX 1947. AAS 39/1947/ 452-456. Treść: Zasługi św. Benedykta dla Europy. OO. Benedyktyni jego spadkobiercami.
13. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Pismo Piusa XII ogłaszające go patronem speleologów /grotołazów/ z dnia 20 VII 1956. AAS 42/1957/ 401-402. Przesłanka historyczna: "Mąż zaś Boży, skoro przybył już do wybranego miejsca /Subiaco/, znalazł tam sobie bardzo ciasną pieczarę, gdzie mieszkał przez trzy lata" /Grzegorz Wielki, Dialogi II, 1/.
14. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Pismo Pawła VI ogłaszające go patronem reformy rolnej we Włoszech z dnia 12 VII 1961. AAS 54/1962/ 151-153. Treść: Dewiza "ora et labora" św. Benedykta streszczeniem najważniejszych obowiązków człowieka, tj. pobożności i pracy, jego ogromne znaczenie his-

toryczne, zwłaszcza w epoce po wędrówkach ludów w krzewieniu chrześcijańskiej kultury. Apel o patronat św. Benedykta w podjętej we Włoszech reformie rolnej.

15. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. List Apostolski Pawła VI "Pacis nuntius" ogłaszający go patronem całej Europy z dnia 24 X 1964. AAS 56/1964/ 965-967. Treść: Św. Benedykt i benedyktyni krzewicielami kultury w Europie przy pomocy krzyża, księgi i pług. Przekład polski OO. Benedyktynów z Tyńca w: A. Bober, Studia i teksty patrystyczne, Kraków 1968, 160-161.

16. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Przemowa Pawła VI z okazji poświęcenia odbudowanej bazyliki na Monte Cassino i ogłoszenie go Patronem Europy z dnia 24 X 1964. AAS 56 /1964/ 983-989. Treść: Klasztor Monte Cassino symbolem pokoju. Ideały urzeczywistniane w życiu monastycznym potrzebą świata współczesnego. Odnalezienie człowieczeństwa w cisiszy klasztoru benedyktyńskiego. Wiara i jedność Europy ideałem św. Benedykta. Przekład polski OO. Benedyktynów z Tyńca, jak wyżej, 162-166.

17. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Homilia Jana Pawła II wygłoszona na Monte Cassino⁴ z dnia 18 V 1979. OsRom 119 /1979/ nr 115, 1-2. Treść: Zachęta do wsłuchiwania się w głos św. Benedykta. Przekład polski A. Gryczyńskiej, "W drodze" 8/1981/ nr 1, 10-14.

4 Wyliczamy tu dokumenty poświęcone w całości św. Benedyktowi. Inne fragmentaryczne wypowiedzi zob. ks. Stanisław Longosz, Święty Beneuykt w wypowiedziach Ojca Świętego Jana Pawła II, "Vox Patrum" 2/1982/ 47-50.

18. Św.BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji 1500-lecia urodzin św.Benedykta z dnia 10 III 1980. AAS 72/1980/ 318-320 oraz OsRom 120/1980/ nr 68, 1-2. Treść: Życzenie, by postać św.Benedykta, podobnie jak dawniej tak i dziś, jednoczyła całą Europę. Przekład polski anonimowy: OsRom /wyd.pol./ 1980, nr 3,1; przedruk: WNZP t.13 /Modlitwa i praca/, 1981, 13-15; "Zorza" 24/1980/ nr 14,2; "Kierunki" 26/1980/ nr 13,2.
19. Św.BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Homilia Jana Pawła II wygłoszona w Nursji z dnia 23 III 1980. AAS 72/1980/ 269-274 oraz OsRom 120/1980/ nr 70,1-2. Treść: Św.Benedykt ojcem i opiekunem kultury zachodniej. Przekład polski: OsRom /wyd. pol./ 1980, nr 4,17-18; przedruk: "Znak" nr 318, 32/1980/ 1531-1537; "Kierunki" 26/1980/ nr 13,2 /fragmenty/.
20. Św.BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Przemówienie Jana Pawła II na Anioł Pański na Placu św.Benedykta w Nursji 23 III 1980. OsRom 120/1980/ nr 70,3. Treść: Zachęta do modlitwy o pokój, wolność i sprawiedliwość dla Europy za pośrednictwem św.Benedykta. Przekład polski: Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II, Rzym 1982, 212-215; "Kierunki" 26/1980/ nr 13,2; SP 34/1980/ nr 68,2 /fragmenty/.
21. Św.BENEDYKT Z NURSJI /+547/. List Apostolski "Sanctorum Altrix" Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji 1500 rocznicy urodzin św.Benedykta z dnia 11 VII 1980. AAS 72/1980/ 777-791 oraz OsRom 120/1980/ nr 186,1-2. Treść: Modlitwa, praca i ojcowskie sprawowanie władzy trzema faktorami Reguły św.Benedykta. Przekład polski ks.M.Starowieyskiego: OsRom /wyd.pol./ 1980, nr 12,11-13; przedruk: WNZP t.13 /Modlitwa

i praca/, 1981, 16-29; "Vox Patrum" 2/1982/ 7-29; ŻM 30/1980/
nr 11, 139-140 /omówienie/.

22. Św. BENEDYKT Z NURSJI /+547/. Przemówienie Ojca Świętego Jana Pawła II do OO. Benedyktynów na Monte Cassino 20 IX 1980. AAS 72/1980/ 1002-1007. Treść: Klasztory benedyktyńskie wspólnotami miłości. Przekład polski ks. M. Starowieyskiego: OsRom /wyd. pol./ 1980, nr 12, 17; przedruk: WNZP t. 13 /Modlitwa i praca/, 1981, 30-34.

23. Św. CYRYL ALEKSANDRYJSKI /+444/. Encyklika Piusa XI "Lux veritatis" w 1500-lecie Soboru Efeckiego z dnia 25 XII 1931. AAS 23/1931/ 493-517. Treść: Św. Cyryl wybitny teolog i obrońca Bożego macierzyństwa NMP, zjednoczenia osobowego dwu natur w Chrystusie oraz prymatu papieskiego. Przekład polski anonimowy, "Currenda" 82/1932/ 15-31; tłum. bp S. Okoniewski, "Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie" 22/1932/ z. 1, 1-20.

24. Św. CYRYL ALEKSANDRYJSKI /+444/. Encyklika Piusa XII "Orientalis Ecclesiae decus" na 1500-lecie śmierci Cyryla Aleksandryjskiego z dnia 23 IV 1944. AAS 36/1944/ 129-144. Treść: Zagadnienie jedności Kościoła i zasługi Cyryla na tym polu.

25. Św. EFREM /+373/. Encyklika Benedykta XV "Principis Apostolorum" ogłaszająca go Doktorem Kościoła powszechnego z dnia 5 X 1920. AAS 12/1920/ 457-471. Treść: Św. Efreem, chlubą Kościoła syryjskiego, największym poetą syryjskim, wybitnym teologiem i ascetą ogłoszony Doktorem Kościoła.

26. Św. EUZEBIUSZ Z WERCELLI /+371/. 1600-lecie śmierci. List Pawła VI do Albina Mensy, bpa Wercelli z dnia 30 VI 1971. AAS 63/1971/ 776-779. Treść: Euzebiusz wypróbowanym obrońcą

bóstwa Chrystusa; Sytuacja Kościoła na Zachodzie w IV wieku. Uroczystości jubileuszowe w Wercelli. Życie i działalność Euzebiusza, jego dzieła teologiczne. Pierwszy na Zachodzie organizator życia wspólnego kapłanów. Papieskie wskazania na obecne czasy. Przekład polski i opracowanie A.Bobera w rękopisie.

27. Św.GRZEGORZ WIELKI /+604/. Encyklika Piusa X "Iucunda sane" w 1300 rocznicę śmierci z dnia 12 III 1904. AAS 36/1904/ 513-529. Treść: Wielkość Grzegorza zarówno jako zwierzchnika Kościoła w czasach najazdu Longobardów na Italię, jak i pisarza oraz organizatora i wychowawcy kleru. Przestroga przed źródłami błędów modernizmu. Przekład polski i oryginał: "Notificationes" /Kraków/, 1904, 61-84 oraz "Przegląd Katolicki" 42/1904/ 401-403, 417-419, 433-435, 449-451, 465-467, 481-483, 497-499, 513-514, 530-531.

28. Św.HIERONIM /+429/. Encyklika Benedykta XV "Spiritus Paraclitus" w 1600 rocznicę śmierci z dnia 15 IX 1920. AAS 12/1920/ 385-422. Treść: Życie św.Hieronima i jego zasługi na polu biblistyki. Jego nauka o Piśmie św. Wyjaśnienie aktualnych problemów biblijnych w świetle nauki Hieronima /natchnienie, bezbłądność, prawda Pisma św./. Przekład polski anonimowy: "Miesięcznik Pastorski Płocki" 15/1920/ nr 11/12, 145-147, 157-159; 16/1921/ nr 1,1-3; nr 2/3, 13-19; nr 4, 31-40.

29. Św.HILARY Z POITIERS /+367/. Breve Piusa IX z dnia 13 V 1851 nadające mu tytuł Doktora Kościoła. Tekst łaciński i przekład polski: PRM 11/1851/ t.21,216-222. Treść: Hilary mężem opatrznociowym dla Zachodu, podobnie jak Atanazy dla

Wschodu, w dobie największego natężenia arianizmu ze względu na swą naukę i wiedzę poświadczoną przez Hieronima, Augustyna i Sobór Chalcedoński.

30. Św.HILARY Z POITIERS /+367/. List Pawła VI na 1600 rocznicę śmierci z dnia 25 XII 1967. AAS 60/1968/ 72-76.

Treść: Hilary głównym szermierzem ortodoksji przeciw arianom na Zachodzie i autorem dzieła "De Trinitate", pierwszym łacińskim autorem hymnów, prekursorem ekumenizmu. Jego zasługi na polu łaciny teologicznej. Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

31. Św.JUSTYN męczennik /* ok.165/. Dekret Piusa IX z dnia 11 VII 1874 zezwalający biskupom na jego święto. AAS 8/1874/ 64. Treść: Rozczarowanie się filozofią pogańską i zwrócenie się ku chrześcijaństwu. Pisarska polemika z poganami, Żydami i heretykami z wykazywaniem kłamstwa i oszczerstw przeciwko chrześcijanom. Przypieczętowanie wiary męczeństwem. Rozciągnięcie jego święta Brevem z dnia 28 VII 1882 na cały Kościół przez pap. Leona XIII. AAS 15/ 1882/ 278-280.

32. Św.KASJAN męczennik /+ ok.304/. List Piusa XII ogłaszający go patronem włoskich stenografów z dnia 23 XII 1952. AAS 45/1953/ 390-391. Treść: Kasjan jako nauczyciel stenografii; "umiał biegle ujmować słowa w krótkie znaki i błyskawicznie podążać za mową przy pomocy skrótów" /Prudencjusz, Peristephanon 9,23-24/. Okoliczności jego męczeńskiej śmierci. Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

33. Św.LEON WIELKI /+461/. Encyklika pap.Piusa XII "Sem-piternus Rex Christus" z dnia 8 IX 1951 omawiająca jego chry-
stologię w nawiązaniu do Soboru Chalcedońskiego. AAS 43/1951/

625-644.

34. **Św. LEON WIELKI** /+461/. Encyklika Jana XXIII "Aeterna Dei sapientia" na 1500 rocznicę śmierci z dnia 11 XI 1961. AAS 53/1961/ 786-803. Treść: Jego wielkość jako stróża państwa i luminarza wiedzy. Nauka Leona o jedności Kościoła. Biskup rzymski ośrodkiem widomej jedności. Prerogatywy urzędu nauczycielskiego. Życzenia powrotu oddzielonych Braci. Przekłady encykliki: anonimowy - "Currenda" 112/1962/ 200-213 oraz ks. A. Marcola, "Wiadomości urzędowe Kurii Biskupiej Śląska Opolskiego" 17/1962/ 97-111.

35. **Św. MARCIN I PAPIEŻ** /+655/. List Piusa XII w 1300 rocznicę śmierci z dnia 20 X 1955. AAS 47/1955/ 814-816. Treść: Marcin nieustraszonym obrońcą katolickiej nauki o dwu wolach i dwu działaniach w Chrystusie przeciw monoteletom. Przekład polski A. Bobera w rękopisie.

36. **Św. NICETAS Z REMESJANY** /+ po 414/. List Piusa XII do episkopatu i ludu Rumunii z dnia 27 III 1952. AAS 44/1952/ 249-253. Treść: Nicetas /Nikita/ głównym apostołem obszarów dzisiejszej Rumunii i autorem wybitnych dzieł wysoko cenionych przez Gennadiusza. Pieśń 17 Paulina z Noli ku czci Nicetasa /PL 61,488-489/.

37. **Św. PACHOMIUSZ** /+348/. List Piusa XII w 1600 rocznicę śmierci z dnia 25 III 1948. AAS 40/1948/ 241-243. Treść: Pachomiusz twórcą cenobityzmu, tj. wspólnego życia zakonnego /w odróżnieniu od eremityzmu/. Klasztory pachomiańskie wzorem sprężystej organizacji, modlitwy i pracy, oazami prawowierności i szkołami misjonarzy. Przekład polski A. Bober, Starożytne reguły zakonne, PSP 26, Warszawa 1980, 68-71. Nota:

Tom zawiera również "Regułę św. Pachomiusza" /38-53/ oraz "Dodatek" z wyborem dokumentów dotyczących dzieła Pachomiusza /62-68/ w przekładzie A.Bobera.

38. Św. PATRYK /+461/. List Jana XXIII do kard. D'Attona, arcybpa w Armagh, na 1500 rocznicę śmierci z dnia 18 II 1961. AAS 53/1961/-217-220. Treść: Św. Patryk "prawdziwym apostołem Irlandii".

W miesiąc później, w samą uroczystość św. Patryka /17 III/ wygłosił Jan XXIII okolicznościowe kazanie ku czci św. Patryka do pielgrzymów irlandzkich zebranych w bazylice św. Piotra. AAS 53/1961/ 221-225.

39. Św. PAULIN Z NOLI /353-431/. List Piusa XII w 1600 rocznicę urodzin z dnia 5 XI 1953. AAS 45/1953/ 784-787. Treść: Zarys życia i działalności. Paulin wzorem biskupa katolickiego żyjącego w skrajnym ubóstwie. Jego listy pomnikiem chrześcijańskiej przyjaźni. Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

40. Św. WITALIAN /pap. 657-672/. List Pawła VI do Alojzego Carli, bpa Segni w 1300-lecie śmierci z dnia 10 VIII 1972. AAS 64/1972/ 593-594. Treść: Św. Witalian rozjemcą między Stolicą Apostolską a cesarzem oraz patriarchą Konstantynopola, a także organizatorem Kościoła w Anglii przy pomocy Teodora. Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

41. Św. ZENON Z WERONY /+372/. List Pawła VI do bpa Werony Józefa Carraro na 1600-lecie śmierci z dnia 12 IV 1972. AAS 64/1972/ 339-340. Treść: Św. Zenon bpem Werony, gorliwy misjonarz wśród pogan swojej diecezji, propagator kultu li-

turgicznego w traktatach /mowy/ oraz piewca autentycznej miłości.

II

NAUKA OJCÓW -

WIELCY PATROLOGOWIE - WYDARZENIA KOŚCIELNE

1. BIERZMOWANIE. Paweł VI: Konstytucja Apostolska "Divinae consortium naturae" z dnia 15 VIII 1971. AAS 63/1971/ 657-664 - Konstytucja zawiera sporo cytatów Ojców, m.in. Orygenes, Cyryla Jerozolimskiego, Tertuliana, Hippolita, Ambrożego i wielu starożytnych ksiąg liturgicznych.
2. CHALCEDON /Sobór Chalcedoński/. Encyklika Piusa XII "Semperiternus Rex Christus" z dnia 8 IX 1951 o powszechnym Soborze Chalcedońskim, z okazji jego 1500-lecia /451-1951/. AAS 43/1951/ 625-644. Treść: Eutyches i jego błąd. Przebieg Soboru i definicja. Chrystologia chalcedońska i dzisiejsze błędy /doktryna kenotyczna i błąd psychologiczny/. Uzasadnienie dogmatu chalcedońskiego. Przekład polski: "Miesięcznik Diecezjalny Gdański" 4/1960/ 234-251.
3. CHRZEST. Jan Paweł II, Instrukcja o chrzcie dzieci z dnia 20 X 1980. AAS 72/1980/ 1137-1145. Treść: Część I "Tradycyjna doktryna o chrzcie dzieci" /nr 4-15/ przynosi bogaty zestaw odnośników i cytatów patrystycznych o chrzcie dzieci, obszerniejszy niż w akademickich podręcznikach dogmatyki /np. Granata/. Przekład polski: OsRom /wyd. pol./ 1980, nr 11, 19-21.

4. DZIEWICTWO. Encyklika Piusa XII "Sacra Virginitas" z dnia 25 III 1954. AAS 46/1954/ 161-191, W tekście sporo wytatów z Ojców Kościoła, w przypisach zaś wiele odniesień do ich dzieł o dziewictwie /Cyprian, Metody z Olimpu, Atanazy, Ambroży, Hieronim, Augustyn, Jan Chryzostom i inni/. Przekład polski ks.W.Pietkun, "Wiadomości Kościelne" /Białystok/ 2/1958/ 17-38.
5. EFEZ /Sobór Efeski w 431/. List Ojca Świętego Jana Pawła II do episkopatu Kościoła Katolickiego na 1600 rocznicę I Soboru Konstantynopolskiego i na 1550 rocznicę Soboru Efeskiego z dnia 25 III 1981. AAS 73/1981/ 513-527. Treść: Ustanowienie katolickiej nauki o Duchu Świętym na soborze w Konstantynopolu, zdefiniowanie prawdy o istnieniu dwóch natur w Jezusie Chrystusie, boskiej i ludzkiej, w jednej osobie Słowa oraz nauki o Maryi Bogurodzicy na Soborze w Efezie. Przekład polski: OsRom /wyd.pol./ 1981, nr 3, 12-13. Przedruk: "Vox Patrum", 1/1981/ 5-20.
6. EFEZ /Sobór Efeski w 431/. Jan Paweł II, Przemowa do kleru i ludu w bazylice św.Piotra oraz MB Większej w 1500 rocznicę Soboru Efeskiego z dnia 7 VI 1981. AAS 73/1981/ 492-497. Treść: Stwierdzenie chrystologicznego i mariologicznego charakteru soboru /Theotokos/. Akt zawierzenia Matce Bożej. Przekład: OsRom /wyd.pol./ 1981, nr 6,4-7.
7. KONSTANTYNOPOL /Sobór Konstantynopolski I w 381 r./.
Zob. wyżej pod "EFEZ".
8. KRZYŻ /znalezienie Krzyża św./: List Piusa XI do kard. Wilhelma van Rossum o jubileuszu znalezienia Krzyża św.

/z Wielkiego Piątku 1926 r./. AAS 18/1926/ 182-185. Treść: Świadectwa historyczne /Ambroży, Cyryl Jerozolimski, Liber Pontificalis, Teodoret z Cyru/, dzieje relikwii, teologia i chwała Krzyża św., hymn św. Efrema o krzyżu, krzyż znakiem ewangelizacji. Przekład polski anonimowy: "Wiadomości Kato-lickie" 3/1926/ 197-201.

9. MAI ANGELUS /+ 1854/. List Piusa XII do bpa Józefa Piazzii, ordynariusza Bergamo, w setną rocznicę zgonu z dnia 3.IV.1954 . AAS 46/1954/ 205-206. Treść: Zaprawiony do badań naukowych w Bibliotece Ambrozjańskiej /Mediolan/ rozwinął szeroką działalność wydawniczą klasyków starożytnych i Ojców Kościoła stojąc na czele Biblioteki Watykańskiej. Zasłynął jako odkrywca palimpsestów. Odkrył na palimpsestach znaczne części dzieła Cyncerona "De republica". Ojców wydawał w serii "Nova Patrum Bibliotheca". Przekład polski A.Bobera w rękopisie.

10. MARIOLOGIA. Encyklika Piusa XII "Ad caeli Reginam" o królewskiej godności NMP z dnia 11 X 1954. AAS 46/1954/ 625-640. Treść: Rozdział I - cytaty Ojców o królewskiej godności Maryi /Efrem, Grzegorz z Nazjanzu, Piotr Chryzolog, Andrzej z Krety, Ildefons z Toledo i inni/. Przekład polski anonimowy: Encyklika "Ad caeli Reginam" o królewskiej godności NMP, Londyn 1955; "Currenda" 107/1957/ 657-661 /fragmenty/.

11. MIGNE JAKUB, PAWEŁ, KS. /+ 1875/. List Pawła VI do kard. Michała Pellegrino na setną rocznicę śmierci J.P.Migne'a z dnia 10 V 1975. AAS 67/1975/ 469-473. Treść: Zasługi Migne'a, zwłaszcza jako prekursora w wydaniu dzieł Ojców Kościoła, ułatwiający naukowe studium i śmiały inicjatywy późniejszych

wydań krytycznych".

12. NICEA /Sobór Nicejski I w 325 r./ . List Piusa XI do kard. Jana Taoci, sekretarza Rady d/s Kościoła Wschodniego, o przygotowaniu obchodów rocznicy soboru z dnia 4 IV 1925. AAS 17/1925/ 187-188. Treść: Cel soboru - zażegnanie herezji Ariusza i uporządkowanie wielu spraw dyscyplinarnych oraz jego ważniejsze uchwały. Istotny fragment listu w tłumaczeniu polskim: A.Bober, Antologia patrystyczna, Kraków 1966, 107.
13. PISMO Św. Encyklika Leona XIII "Providentissimus Deus" o studiach biblijnych z dnia 18 XI 1893. Acta Leonis, vol.13, Romae 1894, 326-364; ASS 26/1893-94/ 269-292; Enchiridion Biblicum, Romae 1961⁴, nr 81-134. Część I zawiera pochwały Pisma św. przez Ojców i omówienie ich zasług w studiach biblijnych. Przekład polski: Encyklika papieża Leona XIII "Providentissimus Deus" o studiach biblijnych 1893-1933. Przedmowę napisał ks.prof. J.Archutowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1934, 54.
14. STENOGRAFIA. Zob. wyżej hasło: Kasjan męczennik.
15. WNIĘBOWZIĘCIE NMP. Konstytucja Apostolska Piusa XII "Munificentissimus Deus" z dnia 1 XI 1950. AAS 42/1950/ 753-773. Przekład polski: ks.E.Florkowski, TP 6/1950/ nr 50,6-8. W tekście cytaty Pseudo-Modesta, Germana z Konstantynopola i "insignis huius veritatis praeco" Jana z Damaszku o Wniebowzięciu.

Andrzej Bober SJ